

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra pedagogiky

**Preventivně výchovná činnost v oblasti kriminality mládeže
na středních odborných školách ve vybraném regionu**

Bakalářská práce

Autor: Josef Stegbauer

Vedoucí práce: Ing. Karel Němejc, Ph.D.

2020

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Josef Stegbauer

Specializace v pedagogice
Učitelství praktického vyučování

Název práce

Preventivně výchovná činnost v oblasti kriminality mládeže na středních odborných školách ve vybraném regionu

Název anglicky

Preventive educational activities in the field of juvenile delinquency at secondary vocational schools in the selected region

Cíle práce

Cílem práce je přiblížit problematiku vybraných sociálně patologických jevů a zmapovat rozsah a formy zaměření prevence kriminality prostřednictvím preventivních programů Policie České republiky v rámci konkrétního regionu na středních odborných školách.

Metodika

Teoretická část práce bude vypracována na základě dostupných odborných zdrojů informací. Budou vymezeny základní pojmy s problematikou se pojící (např. prevence, preventivně výchovná činnost apod.), a to z pohledu vybrané složky IZS, rešerše bude zaměřena rovněž na právní předpisy a dokumenty upravující preventivně výchovnou činnost (PVČ), PVČ bude přiblížena v souvislosti s prevencí kriminality žáků. V praktické části bude představen systém prevence (PVČ) na úrovni středního odborného vzdělávání ve vybraném regionu, detailněji bude posouzena činnost a zkušenosti preventistů v této oblasti působících. V závěru budou výsledky celkově shrnuty a budou navržena případná doporučení pro praxi.

Harmonogram zpracování práce:

- Průběžná komunikace a sdílení průběžných verzí práce s vedoucím práce po celou dobu jejího zpracování. Obojí je zohledněno ve výsledném hodnocení práce.
- Kompletní pracovní verzi práce odevzdat vedoucímu práce s minimálně měsíčním předstihem před odevzdáním finální verze na studijní oddělení.
- Finální verzi práce odevzdat na studijní oddělení do 31. března 2020.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní bakalářských prací.

Klíčová slova

Prevence, kriminalita, sociálně patologické jevy, sekundární vzdělávání, policie.

Doporučené zdroje informací

DOLEJŠ, Martin a OREL Miroslav. Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. s. 29. ISBN 978-80-244-5252-4.
MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. Mvcr.cz @online@. 2019. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>
MIOVSKÝ, Michal a kol. Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova, 2012. ISBN 978-80-87258-89-7.
Zákon o Policii České republiky. In: Sbírka zákonů. 2008. č. 273, 91.
Zákon o předškolním, základním středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: Sbírka zákonů. 2004. č. 561, 190.

Předběžný termín obhajoby

2019/20 LS – IVP

Vedoucí práce

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra pedagogiky

Elektronicky schváleno dne 30. 1. 2020

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 30. 1. 2020

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 05. 03. 2020

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

Preventivně výchovná činnost v oblasti kriminality mládeže na středních odborných školách ve vybraném regionu

vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto cestou vyjádřil vřelé poděkování vedoucímu práce Ing. Karlovi Němejcovi, Ph.D., z České zemědělské univerzity v Praze za odborné vedení, cenné rady a podněty k obsahu práce. Dále bych chtěl poděkovat svým blízkým, jejichž přátelské rady byly cenným zdrojem informací a přispěly k úspěšnému vypracování práce.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývala zhodnocením preventivně výchovné činnosti prováděné policií vybraného regionu. Účelem práce bylo přiblížit problematiku vybraných sociálně patologických jevů a zmapovat zaměření preventivních programů policie konkrétního regionu na tuto problematiku na středních odborných školách. Teoretická část práce obsahuje základní informace a souvislosti týkající se předmětné tematiky. Byly zde popsány právní předpisy a interní metodiky Policie ČR, na jejichž základě je upravena problematika prevence kriminality. Stručně byly charakterizovány základní pojmy s problematikou se pojící např. preventivně výchovná činnost, rizikové chování a sociálně patologické jevy. V praktické části práce byl hodnocen současný stav provádění prevence kriminality vzhledem k možnostem policie vybraného kraje. V této části práce bylo využito metody řízených rozhovorů s krajským koordinátorem prevence a preventisty územních odborů organizace. S využitím rozhovorů byla objektivně popsána aktuální situace zaměření prevence kriminality na střední odborné školy a naznačeny vhodné změny dalšího směřování rozvoje problematiky. Z výsledků řízených rozhovorů byl vypracován návrh na zkvalitnění provádění tematiky u policie vybraného regionu.

Klíčová slova

Prevence, kriminalita, sociálně patologické jevy, sekundární vzdělávání, policie.

Abstract

This thesis deals with preventive educational activities carried by the police of the selected region. The purpose of the work was to describe the issue of selected socially pathological phenomena and to map the focus of preventive programs of the police of a particular region at secondary vocational schools. The theoretical part contains basic information and context related with the subject. There are described legislation and internal regulations of the Police of the Czech Republic on which basis, the crime prevention is regulated. The basic concepts of the problems related to preventive educational activities, risky behavior and socially pathological phenomena were briefly characterized in this part. The current state of implementation of crime prevention activities and its level due to the resources of the police of the selected region was assessed in the practical part of this thesis. In this part the method of interviews with the regional coordinator of prevention and prevention of territorial departments of the organization was used. The current situation of crime prevention focusing on secondary vocational schools and identification of the suitable changes in direction of progress of the preventive educational activities for the future was objectively described by using the interviews. Based on the results of interviews, a proposal was made to improve the implementation of the topic in the police of the selected region.

Keywords

Prevention, crime, socio-pathological phenomena, secondary education, police.

OBSAH

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Cíl a metodika	11
2 Vymezení pojmů preventivně výchovná činnost a rizikové chování	13
3 Vybrané sociálně patologické jevy	15
3.1 Šikana.....	15
3.2 Kyberšikana	17
3.3 Závislostní chování	18
3.3.1 Drogová závislost	19
3.3.2 Závislost na alkoholu a tabáku	20
3.4 Agrese	21
4 Právní předpisy a dokumenty upravující preventivně výchovnou činnost	22
4.1 Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání	22
4.2 Zákon o Policii České republiky.....	22
4.3 Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže 2019 – 2027.....	23
4.4 Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020	23
4.5 Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019 – 2027.....	24
4.6 Koncepce prevence kriminality vybraného kraje	25
5 Statistika kriminality mladistvých	26
PRAKTICKÁ ČÁST	
6 Zajištění preventivně výchovné činnosti na krajském ředitelství Policie vybraného kraje.....	28
7 Projekty preventivně výchovné činnosti vybraného kraje.....	29

8	Pomoc školám	31
9	Zhodnocení výsledků řízených rozhovorů.....	33
9.1	Shrnutí řízeného rozhovoru s krajským koordinátorem preventivně výchovné činnosti Policie ČR vybraného kraje	33
9.2	Vyhodnocení řízených rozhovorů s preventisty oddělení a pracovišť Policie ČR vybraného regionu	35
9.3	Shrnutí řízených rozhovorů s preventisty oddělení a pracovišť Policie ČR vybraného regionu	38
10	Návrhy na zkvalitnění provádění preventivně výchovné činnosti policie ve vybraném kraji.....	41
10.1	Zlepšení personálního zajištění v oblasti prevence kriminality	41
10.2	Vzdělávání pedagogických pracovníků.....	41
10.3	Zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku 42	
10.4	Zlepšení finančního zabezpečení problematiky	42
10.5	Zavedení soutěže pro žáky středních škol.....	43
	ZÁVĚR	44
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47
	SEZNAM OBRÁZKŮ	50
	SEZNAM TABULEK.....	50
	SEZNAM PŘÍLOH.....	51

ÚVOD

Sociálně patologické jevy, jakými jsou například závislosti, kriminalita, násilí či šikánování, tvoří výraznou skupinu nebezpečí pro určité sociální skupiny. Zejména u dětí a mládeže jsou významným rizikem. Mohou vést k problémům s nedozírnými následky na jejich budoucí životy, ať už z hlediska zdravotního, společenského nebo také ekonomického. Mladí lidé přicházejí do života, který se překotně mění a klade mladé generaci do cesty četná důležitá rozhodnutí, nástrahy či překážky, při kterých je snadné udělat chybu. Na podobné situace je důležité ohrožené skupiny předem připravovat a systematicky tím eliminovat celkové dopady rizikového chování.

Rizikové chování dětí a mládeže je celosvětovým problémem. Důležitost pracovat na zkvalitnění preventivních opatření v oblasti kriminality dokládají různé dokumenty ČR národní úrovně, které se snaží o nastavení priorit v dané oblasti, o vytvoření vazeb a struktur subjektů podílejících se na vlastní realizaci prevence a o vytváření materiální, personální a finanční podpory nezbytné pro naplňování cílů. Preventivní působení proto musí být neoddelitelnou součástí výuky základních i středních škol.

Tématem bakalářské práce je charakteristika problematiky sociálně patologických jevů a analýza realizace preventivně výchovné činnosti Policie České republiky na středních odborných školách ve vybraném regionu. Práce je primárně zaměřena zejména na kriminalitu mládeže. K snazšímu pochopení náročného tématu jsou v teoretické části objasněny základní pojmy dané problematiky a legislativní rámec týkající se preventivně výchovné činnosti u Policie ČR. V další části práce je popsán současný stav koordinování a organizování preventivních programů Policie ČR vybraného kraje. Zda je usměrňování a činnost Policie v předmětné problematice dostatečná je zaznamenáno v praktické části práce.

Cílem práce je zmapovat rozsah a formy zaměření prevence kriminality prostřednictvím preventivních programů Policie ČR v rámci vybraného regionu na středních odborných školách. Ze získaných poznatků bude zpracován návrh s doporučeními pro zkvalitnění vykonávání preventivně výchovné činnosti v praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CÍL A METODIKA

Cílem práce bylo přiblížit problematiku vybraných sociálně patologických jevů a zmapovat rozsah a formy zaměření prevence kriminality prostřednictvím preventivních programů Policie České republiky v rámci konkrétního regionu na středních odborných školách.

Metodika zpracování teoretické části práce se opírala o shromáždění a následné prostudování dostupných odborných informačních zdrojů. Teoretická část byla vypracována na základě získaných informací ze zákonných norem, odborné literatury a internetových zdrojů týkajících se preventivních programů určených žákům středních odborných škol. Ze získaných fakt byly vymezeny základní pojmy s problematikou se pojící, a to z pohledu vybrané složky IZS, řešerše byla zaměřena rovněž na právní předpisy a dokumenty upravující preventivně výchovnou činnost. Preventivně výchovná činnost byla přiblížena v souvislosti s prevencí kriminality žáků.

Metodika zpracování praktické části vedla k naplnění cíle shrnout rozsah a formy provádění preventivně výchovné činnosti na středních odborných školách v rámci aktivit Policie ČR ve vybraném regionu. V této části práce bylo využito metody řízených rozhovorů s odpovědnými zástupci organizace. Postupováno bylo dle hierarchie Policie vybraného regionu. Při sestavování otázek byl nejprve osloven krajský koordinátor preventivně výchovné činnosti, s kterým proběhla schůzka a byla provedena revize otázek pro řízené rozhovory. K tomuto účelu byl vytvořen řízený rozhovor (Příloha A), který byl rozpracován do 19 otázek. S krajským koordinátorem byl veden řízený rozhovor související s problematikou prevence a zjištěn postup organizování preventivních programů v rámci vybraného kraje. Z daného rozhovoru vyplynulo, že koordinace preventivně výchovné činnosti je dále rozdělena dle územních odborů v rámci kraje. Následně byli osloveni jednotliví preventisté územních odborů, s nimiž byla domluvena osobní konzultace. Celkem bylo osloveno sedm preventistů územních odborů, s kterými byl proveden řízený rozhovor k získání informací ohledně jejich činnosti v oblasti prevence. K splnění tohoto účelu byl

sestaven řízený rozhovor o 14 otázkách (Příloha B). Sběr dat pomocí řízených rozhovorů probíhal v období od 4. listopadu do 20. prosince roku 2019.

Na základě zjištěných dat byl v praktické části představen systém prevence Policie vybraného regionu na úrovni středního odborného vzdělávání, detailněji byla posouzena činnost a zkušenosti preventistů v této oblasti působících. V závěru byly výsledky celkově shrnuty a byla navržena případná doporučení pro praxi.

2 VYMEZENÍ POJMŮ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST A RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Často užívaným termínem je preventivně výchovná činnost. Je velice důležité pochopit správný význam předmětného sousloví a uvědomit si, co vlastně představuje. Prevence (z lat. preavenire, předcházet, ochránit) vymezuje soubor opatření, která mají předcházet nežádoucím jevům a chránit před nimi (Klimeš, 2005, s. 579). Tato ochranná opatření se nazývají preventivními, tedy sloužící prevenci. Prevence by měla být komplexní, zaměřená na posílení schopností člověka, na dovednost umět zvládat a řešit problémy. Vychází z podstaty člověka umět ochránit sebe samu a vede k přirozenému poznání, při němž lze nalézt poučení z běžných situací v životě. Cílem prevence je přijmout odpovědnost za vlastní jednání.

Ideologické nebo odborné vzdělávání v nějakém oboru lze nazývat výchovou. Je to určitá cílevědomá vzdělávací činnost, jejímž cílem je připravit člověka pomocí učení a zprostředkování znalostí na jeho správné budoucí jednání v životních situacích (SUPERIA.cz, 2019). Z pohledu Policie ČR lze tedy pojem „preventivně výchovná činnost“ chápat jako plánovanou odbornou činnost zaměřenou na usměrňování lidského chování. Jedná se o souhrn organizačních, technických a provozních opatření a činností. Je to celoživotní aktivní přístup, jehož základním cílem je zvýšení schopnosti občanů podílet se na bezpečnosti své i bezpečnosti druhých. Z tohoto důvodu je nutné prohlubovat informovanost obyvatelstva především pak dětí a mladistvých o možných nebezpečích, vzdělávat je v sebeobraně a ve formování správných postojů. Zajistit šíření potřebných znalostí a kompetencí, které pomohou jedinci žít ve společnosti, kde se rizikové chování a jevy vyskytují, bude schopen je rozpoznat a nenechá se jimi ohrozit (Miovský a kol., 2012, s. 108). Základním principem systému prevence dětí a mládeže ve školství je výchova žáků ke zdravému životnímu stylu a k osvojení pozitivního sociálního chování. Z tohoto důvodu je nezbytné vytvářet efektivní systém výchovy a vzdělávání mladých studentů. Preventivně výchovně vzdělávací působení musí být neoddělitelnou součástí výuky celého vzdělávacího procesu základních i středních škol. Základem prevence je včasné podání pravdivé informace, formou přiměřenou věku. Cílem

prevence je zabránit výskytu rizikového chování popř. snížit škody způsobené jeho výskytem mezi žáky. Prevence musí být zaměřena na konkrétní téma, musí být prováděna cíleně a důsledně (Prevence a škola, 2019).

Vymezení pojmu rizikové chování je důležitou součástí práce. Vzhledem k tomu, že dospívání je doprovázeno různými druhy experimentování, poznávání světa i sebe samého, může vést až k rizikovému chování jedince. Mládež v této vývojové etapě života vykonává širokou škálu různých aktivit, z nichž některé můžeme považovat za bezpečné, jiné za rizikové činnosti a aktivity. Mezi druhé jmenované patří například experimentování s drogami, vandalismus, nebezpečné řízení motorových vozidel a další. Rizikové aktivity mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince. Za rizikové chování se považuje takové počínání, které je spojeno buď s menšími, nebo většími negativními důsledky, které ovlivňují jedincovo okolí (Dolejš, Orel, 2017, s. 29).

Z nutnosti rozlišit velké množství typů rizikového chování byla provedena klasifikace pomáhající snadněji kategorizovat různé typy rizikového chování především pro didaktické účely. Klasifikace člení rizikové chování v širším pojetí do sedmi oblastí – záškoláctví; šikana a extrémní projevy agrese; extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě; rasismus a xenofobii; negativní působení sekt; sexuální rizikové chování; závislostní chování. Předcházející typy rizikového chování bychom také mohli nazvat sociálně patologickými jevy. Tento pojem je ale spíše pojmem sociologickým a postihuje fatální jevy ve společnosti (alkoholismus, krádeže, vraždy apod.). Ve školním prostředí se více pracuje s výrazem rizikové chování (Miovský a kol., 2012, s. 107). Z pohledu školní prevence jde spíše o zabývání se forem rizikového chování, které nepřesahuje do patologické roviny problematiky, jedná se tedy o sledování prepatologické úrovně jevu. Výskyt více forem rizikového chování u jedince současně je označován jako syndrom rizikového chování. Tento jev je pokládán za častý. Široký záběr prevence rizikového chování se snaží předcházet nežádoucímu chování komplexně (Miovský a kol., 2012, s. 127).

3 VYBRANÉ SOCIÁLNĚ PATOGICKÉ JEVY

Pojem sociálně patologický jev obecně označuje společensky nežádoucí chování jedince, které se projevuje závažným porušováním zejména sociálních, morálních a případně i právních norem. Negativními důsledky poruchy chování jedince jsou dopady na jeho fyzické a duševní zdraví a dále pak na jeho okolí. Sociálně patologické jevy bývají často ukazatelem neúspěšnosti a mohou vést až k trestné činnosti, nebo mohou být případně samy o sobě trestního charakteru. Mezi nejčastější formy sociálně patologických jevů jsou zahrnovány projevy násilí a agrese, různé formy závislostí, nežádoucí sexuální jednání, xenofobie, rasismus, sebevraždy a jiné (Miovský a kol., 2012, s. 133).

Samotný pojem sociálně patologický jev svádí k úvahám o normativním ladění důsledků chování. V kontextu s prevencí kriminality v širším pojetí je ovšem vhodným výrazem. Cílem prevence kriminality je snaha snížit možná závažnější narušení nejdůležitějších společenských pravidel (Miovský a kol., 2012, s. 134).

3.1 Šikana

Za šikanování lze považovat jakékoliv chování, jehož cílem je ublížit jedinci, ohrožit ho, nebo ho zastrašovat. Je to záměrné a často i opakované užití násilí vůči jedinci či skupině žáků, kteří se z různých důvodů neumí nebo nemohou bránit a je zde zřejmý nepoměr sil. Šikanování může probíhat v podobě fyzických útoků, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě. Za šikanu jsou považovány i slovní útoky v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Nepřímým projevem šikany může být také nápadné přehlížení a ignorování jedince či celé skupiny jinou skupinou. Důsledky šikany mohou být velice závažné a zvláště po dlouhodobém působení mohou mít nezřídka celoživotní následky na duševní a tělesné zdraví jedince (NICM.cz, 2019).

Škody se dotýkají jak samotných obětí tak často dopadají do jejich okolí a překračují i hranice celé sociální skupiny – školní třída, rodiče, pedagogové atd. Důležitým aspektem je fakt, že agresori mají tendence ve svém chování pokračovat v dalším životě a přenášet šikanu na rodinu, spolupracovníky apod. (Kolář, 2016, s. 7).

Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet náznakům agresivity. Nesmí strpět žádné způsoby šikanování mezi žáky a svěřenci a šikanování nesmí být v žádné formě akceptováno. Důležitou podmínkou zmírnění projevů šikany je zaměření na primární prevenci, jejíž součástí je rozvoj sociálních dovedností žáků, kamarádských a otevřených vztahů, sebevědomí, odreagování stresu a dále informovanosti dětí, rodičů i veřejnosti o šikaně. Nedílnou součástí prevence je budování pozitivního klimatu ve školní třídě a celé škole (NICM.cz, 2019).

Šikanování probíhá v několika stádiích. Hranice mezi jednotlivými stádii nejsou zcela jednoznačné, dochází k prolínání stupňů šikany, které se různě překrývají. První stadium lze nalézt v jakékoli sociální skupině, jedná se o mírné zejména psychické formy násilí. Vždy je někdo více či méně oblíbený a to se odráží v zapojování do aktivit ve skupině. Jedinec může být opovrhován, terčem posměchu a ostatní ho postupně vyčleňují se skupiny, nebaví se s ním, pomlouvají ho apod. Takový okrajový člen skupiny se necítí ve skupině dobře. Popsaná situace může být živnou půdou pro negativní vývoj vztahů ve skupině a následnou šikanu vyššího stupně (Kolář, 2016, s. 11).

V dalším stadiu se může začít vyskytovat nepatrná, mírná fyzická agrese. Agresori, kterým se nedaří dobře vyrovnat se stresovými situacemi, přenášejí své nedostatky a nepříjemné pocity na slabší jedince skupiny. Ve školním prostředí se může např. jednat o nedorozumění s učitelem, nepovedenou písemnou práce apod. Třetí stádium je důležitým momentem vývoje šikany. Dochází při něm k sjednocení a rozvoji spolupráce mezi agresory. Tato rázná skupinka systematicky a cíleně šikanuje již z předešlých útoků vytipované slabé oběti. Ve čtvrtém stádiu se vytvářejí normy chování podle agresorů, které přijímá většina skupiny. Ve skupině panuje nepříjemné klima strachu a je velice těžké proti negativnímu chování bojovat a postavit se vůdcům. Proto se do šikanování začínají aktivně zapojovat i jedinci, kteří byli do této doby umírnění, ukáznění. V posledním stadiu přijímají násilí všichni členové skupiny. Dochází k rozdělní rolí do dvou táborů. Skupina agresorů určuje pravidla a má všechny práva. Druhou skupinu tvoří oběti, které nemají práva žádná (Kolář, 2016, s. 12).

Důležité je uvědomit si, že z hlediska trestního zákoníku může šikanování naplňovat skutkovou podstatu celé škály trestných činů či provinění. V přímé souvislosti s šikanou se může se jednat o vydírání, omezování či zbavení osobní svobody, ublížení na zdraví, útisk, loupeže, násilí proti skupině či jednotlivci, znásilnění atd. (VZDELAVACISLUZBY.cz, 2019).

3.2 Kyberšikana

Kyberšikana je takové jednání jedince, které má známky šikanování a probíhá prostřednictvím informačních technologií - internetu, mobilních telefonů, apod. Může se jednat o negativní chování jako je například vydírání, ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod. Obvyklými projevy je zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv nebo pomluv, pořizování a zveřejňování upravených zvukových záznamů, videí či fotografií, které má za cíl poškodit konkrétní osobu. Dalším příkladem kyberšikany je krádež identity, odhalování cizích tajemství nebo zřizování internetových stránek, bloků, které dehonestují určitou osobu. Nesporně do této kategorie patří vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu či obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním (POLICIE.cz, 2019).

Kyberšikana je zvláštním druhem klasické šikany, protože pro své působení využívá kyberprostor internetu, mobilních telefonů a ostatních technologií. Kyberšikana je v mnoha případech propojena s klasickou šikanou a její projevy se prolínají a doplňují. Agresorovi jde stejně jako u klasické šikany o ublížení a ponížení oběti. Obrovským problémem kyberšikany je její obtížné rozpoznání. Kyberšikana je anonymní, u útočníka je potlačen strach z dopadení a jeho identifikace, je nezávislá na místě a čase a úplně zde chybí fyzická konfrontace. K rychlému rozšiřování kyberšikany ve společnosti napomáhá technická zdatnost dětí a mládeže. Následkem kyberšikany dochází k vážnému ohrožení psychického zdraví (MEDIUM.com, 2019).

Kyberšikana může probíhat za různými účely. Jedním z druhů je Kyberstalking. Jedná se o neustálé obtěžování uživatele zejména sociálních sítí a sledování všech jeho aktivit. Agresor (stalker) z různých důvodů pronásleduje oběť a není schopen

akceptovat její soukromí. Stalkeré umí být velice nenápadní a proto je velmi těžké agresora odhalit. Následky tohoto druhu kyberšikany mohou být velice dramatické. Vlivem útoků dochází k absolutní ztrátě soukromí, pocitu bezpečí a oběť může dostat strach. Důsledkem toho pak může začít selhávat i v běžném životě (MEDIUM.com, 2019).

Za jeden z nejvíce nebezpečných druhů kyberšikany je pokládán Kybergrooming, který probíhá v několika etapách. Začíná trpělivou snahou agresora o vzbuzení důvěry u nic netušící oběti, agresor s ní manipuluje a snaží se ji izolovat od okolí. Snaží se o vytvoření kamarádského vztahu s obětí a tím se dostat do úzkého okruhu jejích přátel. K zaručení většího úspěchu využívá např. podplácení dárky či různými službami. Útočník cíleně vyvolává emoční závislost oběti na jeho osobě. Pod záminkou kamarádského osobního setkání oběť zneužije. Může se jednat o krádež, fyzické napadení a mučení, sexuální zneužití oběti apod. K manipulování využívá agresor nejčastěji kyberprostor chatu, SMS zpráv, ICQ, Skypu apod. (POLICIE.cz, 2019).

Dalším druhem kyberšikany je Flaming. Označuje se tak agresivní chování jedince, který uráží, nadává a vyhrožuje oběti. Často se jedná o slovní napadení ve virtuálním prostředí např. o nevhodné a urážlivé komentáře fotografií. Útok probíhá v anonymní rovině, což může být důvodem, proč je v dnešní době Flaming velmi rozšířeným druhem kyberšikany. Cílem Flamingu je ponížit oběť nebo i rozčílit či naštvat (MEDIUM.com, 2019).

Projevy kyberšikany obdobně jako u obecné šikany mohou naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů. Může se jednat např. o nebezpečné pronásledování, účast na sebevraždě, porušení tajemství dopravovaných zpráv, porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti), pomluvu apod. (VZDELAVACISLUZBY.cz, 2019).

3.3 Závislostní chování

O závislosti už nemluvíme tak jako v minulosti jen ve spojitosti s alkoholem nebo drogami. V současné době se dokonce stává závislostní chování součástí životního stylu zvláště u dětí, mladistvých a dospělých nízkého věku. Závislostní chování se

velmi rychle rozšířilo do různých oblastí. V dnešní populaci není výjimkou být závislí na hracích automatech, sledování televize, pracovních činnostech, na jídle, hubnutí, na sektách či sexu. Současně ovšem přetrvávají a zvyšují se počty klasických závislostí na alkoholu, drogách, cigaretách, kávě, čaji apod. (MUNI.cz, 2019).

Obecně jsou klasifikace závislostního chování vymezené na věkové kategorii dětí, mladistvých a dospělých, přičemž dítě je v právním pojetí chápáno jako jedinec do 15 let věku, mladistvý reprezentuje věkové rozmezí od 15 do 18 let věku a dospělý nad 18 let věku (MUNI.cz, 2019).

Dominantními závislostmi výše jmenovaných věkových kategorií jsou závislost drogová, závislost na alkoholu a tabáku, na hracích automatech a proto bylo vhodné rozdělit je do podkapitol a v následujícím textu se zaměřit pouze na ně.

3.3.1 Drogová závislost

Drogová závislost patří mezi jednu z nejrozšířenějších závislostí. Je to stav chronické otravy, který škodí jednotlivci i celé společnosti. Jedná se o komplexní stav zahrnující sociální, psychologické a biologické působení. Příčin, proč jedinec začne užívat drogy je mnoho. Lákadlem pro prvotní impuls užití drogy může být fakt, že jsou zakázané (nelegální drogy) nebo jsou určeny jen pro dospělé. Dalším důvodem může být tajemno, které je s drogami úzce spojeno a stav nepoznaný, exotický a nový. Sociální důvod se projevuje častěji u dětí či dospívajících. Ve skupině, ve které se dítě pohybuje, jsou drogy užívány a jedinec je do zkoušení drog tlačěn ostatními, současně ho nutí i vlastní snaha přizpůsobit se, nebýt ze skupiny vyčleněn. Podnětem k užití drogy mohou být i některé účinky drog, které mohou pomoci uživateli se odreagovat nebo zmírnit nějaké psychické problémy (Policie ČR, 2019).

Nejrizikovější skupinou pro odstartování užívání drog je populace dětí a mladistvých. Prvořadou úlohu zde hraje rodina, která by měla formovat životní styl. Dysfunkční rodina, ve které správně nefunguje komunikace, je jednou z nejdůležitějších příčin začátku užívání drog. Experimentování a riskování je důležitou součástí života adolescenta a kamarádi, vrstevníci, se kterými se z různých

důvodů oslabený jedinec stýká, mají nesporný vliv na to, že dospívající podlehnou drogové zkušenosti (MUNI.cz, 2019).

3.3.2 Závislost na alkoholu a tabáku

Pro děti a dospívající je alkohol velice nebezpečným produktem. Děti a dospívající rádi napodobují dospělé. A právě rituály spojené s konzumací alkoholu jako například ťukání na zdraví, je symbolem dospělosti a účasti v dospělém životě. Děti a adolescenti chtějí odstranit bariéru mezi dospíváním a dospělostí a získat pocit, že jsou dospělí a mohou pít alkohol stejně jako jejich dospělé vzory. Ovšem nedospělé věkové skupině může alkohol způsobit velké zdravotní komplikace a nenávratně poškodit orgány. Teprve vyvíjející se organismus nedokáže účinně alkohol z těla odbourávat. Je nutné, aby společnost před konzumací alkoholu děti chránila, protože děti si vytvářejí poměrně rychle návyk. Alkohol je považován za tzv. průchozí drogu, protože část uživatelů později přechází k užívání látek nebezpečnějších (MUNI.cz, 2019).

Tabák patří mezi návykové drogy, jeho účinky se neprojevují tak rychle a dramaticky jako u alkoholu, ale jeho užívání je velice rozšířené. Tabákový kouř obsahuje řadu škodlivin a také jednu návykovou látku toxický rostlinný alkaloid nikotin. Kuřáci se stávají závislími na nikotinu zhruba po dvou letech. Kouření tabáku je legalizovaná a tolerovaná závislost, která je ale také jako alkohol, tzv. průchozí drogou v závislostním postupu dětí a mladistvých (MUNI.cz, 2019).

Rizikovými skupinami jsou opět děti a dospívající mládež. Bohužel, je ve školní populaci kouření ve srovnání s alkoholem ještě výraznějším hromadným jevem. Kouření cigarety navozuje dojem mužnosti a dospělosti (MUNI.cz, 2019).

Mladí lidé začínají kouřit z různých důvodů a obvykle se nedá hovořit jen o jedné hlavní příčině, ale o souhře několika rizikových faktorů. Mezi důvody, které ovlivňují jednání jedince, patří jeho osobnost, může být snadno ovlivnitelný, svůj vliv má i prostředí, ve kterém se pohybuje, pokud vidí každý den spolužáky, kamarády či rodiče, že kouří, může to vyvolat pocit, že je kouření normální stav. Někteří tedy vezmou poprvé cigaretu do ruky proto, že si přejí vypadat nezávisle, jiní protože kouří jejich přátelé a oni nechtějí před nimi vypadat trapně. Není výjimkou,

že zejména mladší populace začne kouřit proto, že kouří i jejich vzor např. herec, hudebník, zpěvák apod. Nemalý vliv mají i sourozenci, kteří kouří. V mnoha studiích bylo prokázáno, že velký význam u mladého člověka mají postoje, které jedinec získal výchovou, a které výrazně ovlivňují výběr kamarádů v budoucnosti. Pokud je v rodině alespoň jeden rodič kuřák, vybírají si děti často za kamaráda také kuřáka a naopak děti z nekuřáckých rodin se jen málokdy přátelí s kouřícím kamarádem (Pešek, Nečesaná, 2009, s. 20).

3.4 Agrese

Projev násilí, útočnost, jehož hlavním cílem je ublížit se nazývá agrese. Je to projev agresivity v chování jedince. Pokud se agrese stane zálibou v ubližování jiným lidem či z ní má agresor potěšení, může být považována za násilné narušení práv jiného člověka. Výraznou příčinou zvýšené agresivity jedince mají na svědomí genetické faktory. Agresi je možné kategorizovat podle projevů. Verbální agrese má projevy zesměšňování, nadávání, obviňování. Mohou sem patřit také pomluvy, nevhodné poznámky a zesměšňování druhé osoby. Mezi fyzickou agresi se řadí např. kopnutí, pohlavek, za nepřímý fyzický projev označujeme ničení majetku oběti. Projevem emocionální agrese je stav jedince, kdy zuří, ale není se schopen ovládnout. Tento stav může být vyvolán dlouhodobým hromaděním negativních prožitků (např. dlouhotrvající hádky s osobami, na kterých mu záleží), hádky s učiteli, rodiči apod. (Martínek, 2009, s. 9, 29).

4 PRÁVNÍ PŘEDPISY A DOKUMENTY UPRAVUJÍCÍ PVČ

Zajišťování preventivně výchovné činnosti je jedním ze základních úkolů Policie ČR. Právní předpisy určují povinnosti jednotlivým úrovním veřejné správy na provádění výchovné a vzdělávací činnosti. Aktivní podíl na primární prevenci tvoří základ fungujícího systému vzdělávání obyvatelstva, které probíhá ve dvou navzájem se prolínajících rovinách. Jde o zajišťování prevence státem a dále samotné sebevzdělávání občanů. K naplnění povinnosti v oblasti vzdělávání jsou státem a řídicími orgány nižší úrovně vydávány dokumenty upravující způsoby a postupy provedení cílů.

4.1 Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Vzdělávací proces pro žáky a studenty v ČR je nastaven v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Schválením tohoto zákona začaly školy přecházet na výuku pomocí takzvaných rámcových vzdělávacích programů, které tvoří obecný rámec obsahující konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání. Dokumenty zaznamenávají všeobecné informace i data odborného charakteru dle zaměření daného oboru vzdělání. Rámcové vzdělávací programy určují dále zásady pro tvorbu školních vzdělávacích programů, které si každá škola musí zpracovávat vlastní. Programy poskytují školám větší volnost ve vzdělávání, umožňují jim nedodržovat striktně dané osnovy. Do těchto vzdělávacích dokumentů byla zapracována i tematika primární prevence (Školský zákon, 2004).

4.2 Zákon o Policii České republiky

Zaměření Policie ČR na spolupráci s právníckými a fyzickými osobami vykonávajícími činnost v oblasti prevence kriminality a sociálně patologických jevů či zajišťující vzdělávací aktivity na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti je ukotveno v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Úkolem Policie ČR je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek a také předcházet trestné činnosti (Zákon o Policii České republiky, 2008).

4.3 Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže 2019 – 2027

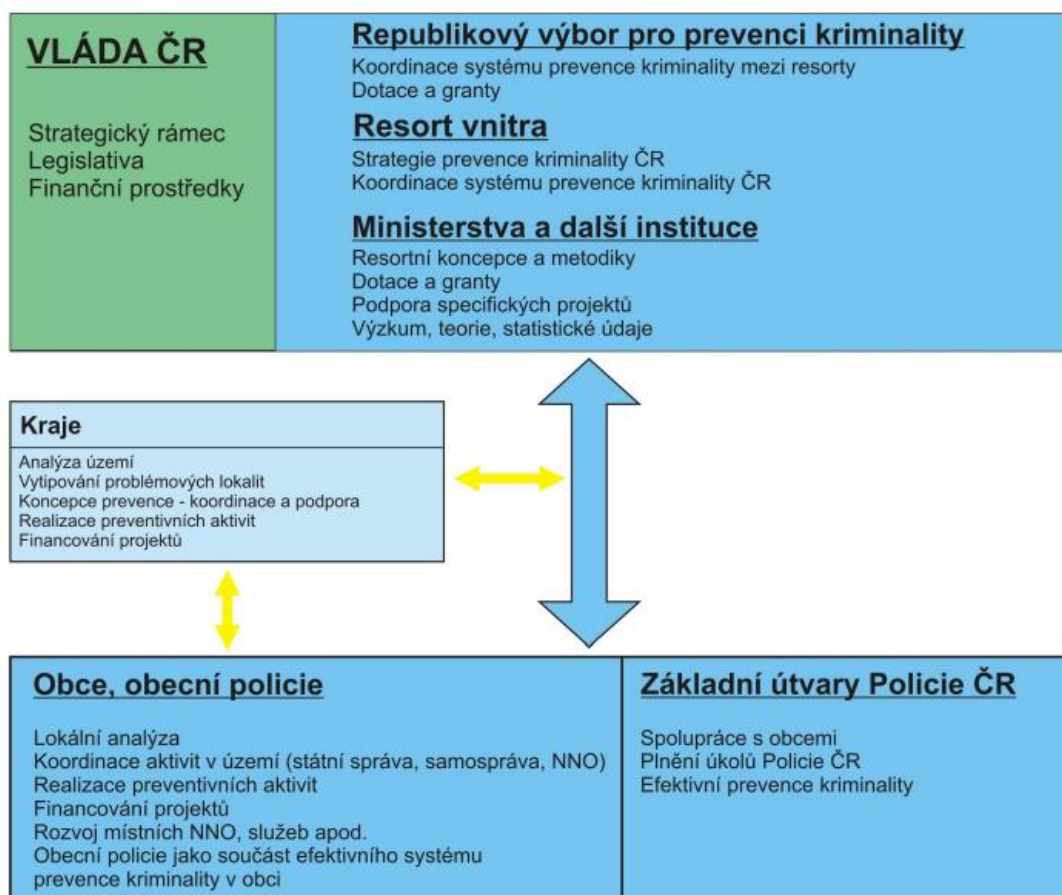
Nastavení základního rámce primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže je zakotveno v Národní strategii 2019 - 2027. V dokumentu jsou stanoveny hlavní cíle a priority rozvoje politiky primární prevence na vytyčené období. Hlavním zaměřením je prostřednictvím efektivního systému primární prevence, snížit míru rizikového chování u dětí a mládeže a minimalizovat jeho vznik. Národní strategie vychází z nejnovějších poznatků v dané oblasti, využívá výzkumná zjištění i praktické zkušenosti, které mohou být definovány jako zásady efektivní primární prevence (MSMT.cz, Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže 2019 – 2027, 2019).

4.4 Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020

Strategie prevence kriminality reflektuje na dosavadní úspěchy a dobrou praxi z předchozích let a směřuje k novým cílům čerpáním ze získaných zkušeností a poznatků při realizaci prevence kriminality v ČR. Stanovuje rozvíjet a posilovat spolupráci s dotčenými subjekty a zvyšovat efektivitu přijímaných preventivních opatření. Základním přístupem v prevenci kriminality je komplexní systémové řešení. Systém provázanosti jednotlivých subjektů prevence kriminality a vazby mezi nimi znázorňuje schémata na obrázku č. 1 (MVCR.cz, Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, 2019).

Obrázek č. 1: Schéma systému prevence kriminality v ČR

SYSTEM PREVENCE KRIMINALITY V ČR

Zdroj: MVCR.cz, Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020, 2019

4.5 Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019 – 2027

Jedním ze základních cílů Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019 - 2027 je snížit míru experimentálního a příležitostného užívání návykových látek zejména mladými lidmi a snížit míru hazardního hraní mezi dětmi a mládeží. Ministerstvo vnitra v obecné rovině protidrogové politiky odpovídá především za potlačování nabídky ilegálních návykových látek, za ochranu veřejného pořádku a potírání trestné činnosti páchané v souvislosti s neoprávněným nakládáním s drogami. Ministerstvo vnitra směřuje své síly a prostředky i na profesní

přípravu pracovníků resortu a Policie ČR. Dále zajišťuje akreditaci vzdělávacích programů pro úředníky územních samosprávných celků zabývajících se prevencí a prací s osobami ohroženými závislostí. Policie ČR se rovněž aktivně podílí na předcházení drogové kriminality (Vláda ČR, Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019 – 2027, 2019).

4.6 Koncepce prevence kriminality vybraného kraje

Představa o uceleném systému preventivní politiky je zaznamenána v dokumentu nazvaném Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2018 - 2020 schváleného Usnesením Zastupitelstva kraje č.22/2018/ZK-11 ze dne 22. 2. 2018. Preventivní politika kraje usiluje o nízkou úroveň kriminality a o bezpečí v kraji. Dlouhodobě jsou na území kraje realizovány preventivní programy a aktivity přispívající ke zvýšení bezpečí obyvatel. Oblast prevence kriminality je možné chápat jako princip, který prostupuje všemi hlavními oblastmi policejní práce a zasahuje do mnoha policejních činností. Jednou z hlavních priorit dokumentu je zasadit se o vnímání prevence kriminality u policie jako neoddelitelné součásti policejní práce a to na všech úrovních a útvarech, včetně policejního managementu.

V koncepci je popsán komplexní systém vykonávání prevence kriminality na určeném území. V kraji je zřízena pracovní skupina, která je složena z krajského manažera prevence kriminality, protidrogového koordinátora, školského koordinátora prevence rizikového chování, koordinátora romských poradců, metodika soc. prevence a zástupců dalších veřejných institucí a organizací (PČR, PMS, NNO). Základním principem zajištění prevence kriminality a dobrého fungování systému je výměna informací a spolupráce, koordinace aktivit jednotlivých oblastí a účelné využívání finančních prostředků na danou oblast. V dokumentu jsou definovány konkrétní priority a opatření pro předmětnou oblast na krajské úrovni (JIHOCESKY-KRAJ.cz, Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2018 – 2020, 2019).

5 Statistika kriminality mladistvých

Směr zaměření preventivně výchovné činnosti Policie ČR na žáky základních a středních škol reflektuje statistické údaje. Policie zpracovává každý rok přehled kriminality dle tzv. takticko-statistické klasifikace kriminality s rozdělením na jednotlivé kraje České republiky (Policie.cz, Statistické přehledy kriminality za rok 2018, 2019). Rozhraním pro počítání věku stíhaných a vyšetřovaných osob je věk od data narození k datu spáchání trestné činnosti. Dle zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů je vymezena cílová skupina s obecně nadřazeným pojmem mládež, kterým se rozumí děti a mladiství. Pojem dítě je chápáno tak, že osoba v době spáchání činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok věku. Za mladistvého je považován ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku (Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, 2003).

V přehledu kriminality publikované Policií ČR o počtech stíhaných a vyšetřovaných za období 1. 1. – 31. 12. 2018 lze například nalézt, že ve sledovaném regionu mladiství porušili nebezpečné vyhrožování podle § 353 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku (dále jen trestní zákoník) v osmi případech. Naplněním skutkové podstaty trestného činu vydírání § 175 trestního zákoníku se dopustili mladiství ve dvou případech. Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného § 283 trestního zákoníku bylo prokázáno mladistvým ve dvanácti případech. V jednom případě byla mladistvé osobě prokázána nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro sebe § 284 trestního zákoníku. Jiná trestná činnost související se sociálně patologickými jevy nebyla dle podrobné statistické sestavy Policie ČR mladistvým prokázána. Pro jednodušší orientaci byla zpracována tabulka č. 1, která vychází z přehledu statistiky kriminality zpracovávané policií ČR (POLICIE.cz, Statistické přehledy kriminality za rok 2018, 2019).

Tabulka č. 1: Přehled kriminality mladistvých v období 1. 1. – 31. 12. 2018

Přehled kriminality mladistvých v období 1. 1. - 31. 12. 2018		
Paragraf	Název trestné činnosti	Počet případů
353	Nebezpečné vyhrožování	8
175	Vydírání	2
283	Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného	12
284	Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro sebe	1
170, 171	Omezování a zbavování osobní svobody	0
177	Útisk	0
285	Nedovolené pěstování rostlin obsahující omamnou látku	0
274	Ohrožení pod vlivem návykové látky	0

Zdroj: vlastní zpracování dle Statistických přehledů kriminality za rok 2018

PRAKTICKÁ ČÁST

6 ZAJIŠTĚNÍ PVČ NA KRAJSKÉM ŘEDITELSTVÍ POLICIE VYBRANÉHO KRAJE

Konkrétní aktivity v oblasti preventivní činnosti zajišťují zejména policisté a občanskí zaměstnanci zařazení na oddělení tisku a prevence. Určování jejich pracovní náplně a konkrétní zaměření činností je v kompetenci krajského ředitele Policie. Jejich činnost je v oblasti prevence kriminality zaměřena zejména na primární prevenci a plnění úkolů v rámci plnění úkolů dotýkajících se rovněž prevence sociální, situační, prevence viktimmnosti apod. Na preventivních aktivitách z hlediska metodické a personální podpory se rovněž podílí policisté z jednotlivých služeb a celorepublikových útvarů.

Z historického hlediska byla prevence kriminality v minulosti svěřena v rámci policie do působnosti specializovaných pracovišť, jejichž názvy nebyly na krajské ani celorepublikové úrovni jednotné. Pro pracoviště byly používány názvy jako např. preventivně informační skupiny, preventivně informační oddělení, oddělení tisku a prevence. Od 1. července 2014 je na úrovni krajských ředitelství používán jednotný název oddělení tisku a prevence a na územních odborech se ustálil název skupina tisku a prevence. Název skupin naznačuje propojenost problematiky prevence kriminality s problematikou mediální prezentace policie a public relations. Na jednom pracovišti a často i v jedné osobě policisty či policistky jsou spojeny tyto dvě rozdílné problematiky. Specializace na mediální komunikaci společně se zaměřením na prevenci kriminality tedy vyžadují vysoké zatížení jediného pracoviště či jediného pracovníka dvěma zcela různými agendami.

7 PROJEKTY PVČ VYBRANÉHO KRAJE

Preventivní činnost je nedílnou součástí práce policisty a proto klade Policie České republiky stále větší důraz na zkvalitňování preventivně výchovné činnosti. Preventivní zaměření je cíleno na řešení problémů kriminality, dopravní nehodovosti a dalších s tímto souvisejících společensky patologických jevů, jakými jsou například drogová a alkoholová závislost, šikana a kyberšikana na pracovišti nebo ve škole. Jednotlivé aktivity Policie ČR zaměřené na prevenci jsou realizovány na základě analýz statistických údajů a s využitím poznatků z výkonu služby příslušníků a civilních zaměstnanců.

Policie vybraného regionu se pravidelně zapojuje do realizace jak celorepublikových preventivních projektů, tak projektů vlastních (POLICIE.cz, 2019).

Jedním z celostátních projektů je projekt s názvem „Zebra se za Tebe nerozhledne!“. Jedná se o dopravně preventivní projekt zaměřený na chodce a další účastníky silničního provozu. Projekt je realizován od roku 2007 a probíhá vždy dvakrát ročně na začátku školního roku a v jeho druhé polovině v rozsahu jednoho týdne. Na projektu se kromě policie podílí i Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra České republiky a BESIP Ministerstva dopravy České republiky. Cílem projektu je snaha, aby si chodci a další účastníky silničního provozu osvojili dodržování pravidel bezpečného přecházení vozovky a uvědomili si, že na přechodu pro chodce nemají absolutní přednost (POLICIE.cz, 2019).

Řídím, piju nealko pivo, je dalším celostátním projektem, na kterém se policie podílí. Zaměření tohoto dopravně preventivního projektu je cíleno na dodržování zákazu požívání alkoholických nápojů před nebo během jízdy. Partnery projektu jsou BESIP a Český svaz pivovarů a sladoven. V den konání akce policejní hlídky provádí při silniční kontrole test na alkohol v dechu řidičů, a když vyjde test negativní, obdrží řidiči od promotéra dárek. Promotéři zastupující Český svaz pivovarů a sladoven a rozlišují se modrými reflexními vestami. Dárky pro řidiče jsou alkostr a nealkoholické pivo z produkce pivovarů, jež se do projektu zapojily. Hlavním cílem projektu je zvýšit povědomí řidičů o nealko pivu, které mohou v praxi využít jako dobrou alternativu z hlediska dodržování bezpečnosti a zákona (RPNP.cz, 2019).

V rámci Operačního programu Přeshraniční spolupráce, realizuje policie vybraného kraje ve spolupráci s policií sousedního státu projekty spolufinancované ze zdrojů Evropské Unie. Na základě několikaleté spolupráce byl například zrealizován projekt s názvem „Společné dny policie napříč česko-rakouskou hranicí“. Dny během nichž si návštěvníci mohli prohlédnout techniku, výstroj, výzbroj policistů a shlédnout zajímavé ukázky práce policie byly pořádány jak v kraji v ČR, tak na území sousedního státu. Obdobným projektem zaměřeným na děti je akce „Policie dětem“. Tento den je určený především dětem s doprovodem a v rámci dne mohly děti shlédnout ukázky práce policistů obou států a dále si prohlédnout jejich techniku, vybavení a výstroj (POLICIE.cz, 2019).

8 POMOC ŠKOLÁM

Policisté vybraného kraje se snaží podpořit větší bezpečnost ve školách a eliminovat v nich bezpečnostní rizika, a proto spolupracují na inovativním preventivním projektu z oblasti prevence kriminality s Jihočeským krajem.

Projekt s názvem „Ozbrojený útočník ve škole“ odstartoval v prvním pololetí roku 2016, kdy se uskutečnilo několik odborných seminářů na školách vybraného kraje s celkovou účastí 250 osob z řad ředitelů škol či pedagogů. Semináře jsou zaměřeny na oblasti zajištění bezpečnosti a předcházení mimořádným situacím na školách. V rámci této části projektu probíhá i praktická část, v rámci které jsou na vybraných školách provedeny bezpečnostní audity. Ze strany kraje je školám poskytována metodická pomoc při přípravě bezpečnostních plánů školy. V další části projektu ve druhém pololetí je pro zaměstnance školy připraven seminář „Nácvik chování při útoku“ a praktická cvičení se všemi zaměstnanci se zaměřením na prověření získaných znalostí a dovedností předaných v předešlé první části projektu. Zároveň je proveden tzv. reaudit školy prověřující provedená bezpečnostní a organizační opatření školy, která byla vedení školy v rámci bezpečnostního auditu v I. etapě projektu doporučena (Jihočeský kraj.cz, 2019) Cílem pracovníků kraje i policistů je dosažení kvalitně nastavených interních bezpečnostních pravidel ve školách a schopnost pracovníků škol předvídat a zachytit rizikové signály. Na projektu se podílí tým zhruba deseti policejních odborníků, společně s manažerkou prevence kriminality krajského úřadu (Policie.cz, 2019).

Policisté zařazení na oddělení tisku a prevence dále pravidelně navštěvují školská zařízení, v nichž pořádají besedy a přednášky na vyžádaná a aktuální témata. Besedy jsou zaměřeny zejména na oblast šikany, kyberšikany, dopravní problematiku apod.

Další možností předávání informací zejména mladším generacím je využívání webových stránek organizace. Internet nabízí rozmanité možnosti využití a pro práci s obyvatelstvem je nepostradatelným nástrojem. Prostřednictvím internetu zveřejňuje policie různé rady a informace o prevenci, upozornění, příručky a přehledy akcí pro veřejnost. Cílené informace jsou zaměřeny na všechny věkové skupiny obyvatelstva a tematicky rozděleny na bezpečí v dopravě, domácí násilí a majetková kriminalita. Na stránkách jsou k nalezení i všechny videospoty a klipy (POLICIE.cz, 2019).

Nezbytnou součástí PVČ je také vydávání příruček, letáků a podobných materiálů. Tiskoviny jsou určeny dětem i dospělým a jsou vhodným doplňkem informování veřejnosti při různých preventivních akcích policie ČR. Výhodou letáků je, že si je účastníci akcí mohou odnést domů, v klidu si je prostudovat, uschovat a v případě nutnosti využít pomůcku k řešení nenadálé situace.

V rámci projektu Minimalizace šikany se policie podílela na publikaci a názvem Spolupráce školy s policií a orgány sociálně-právní ochrany dětí při řešení školní šikany. Publikace je zaměřena oznamovací povinnosti škol a školských zařízení, oznámení Policii ČR apod. Publikace je volně ke stažení na webových stránkách projektu (Minimalizace šikany.cz, 2019).

Webové stránky policie se věnují i tématice kyberšikana. Informují občany o různých druzích kyberšikany, jaké publikace byly k této problematice vydány či uvádějí místa, kde hledat pomoc. Může jít o internetovou poradnu, linku bezpečí on line, národní centrum bezpečnějšího internetu či krizovou linku Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR (POLICIE.cz, 2019).

9 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ŘÍZENÝCH ROZHOVORŮ

V praktické části práce bylo využito metody řízených rozhovorů se zástupci dané organizace zapojených do realizování prevence vybraného kraje. V této kapitole jsou zhodnoceny výsledky rozhovorů se zaměřením na problematiku preventivně výchovné činnosti na středních odborných školách daného regionu, kterou provádí Policie ČR. V první fázi získávání dat byl osloven krajský koordinátor, který zodpověděl celkem na 19 otázek týkajících se organizování preventivních programů v kraji. Následně bylo osloveno sedm preventistů územních odborů, s nimiž byl veden řízený rozhovor k získání informací o jejich činnosti v oblasti prevence na regionální úrovni. S preventisty územních odborů byl veden řízený rozhovor o 14 otázkách.

9.1 Shrnutí řízeného rozhovoru s krajským koordinátorem preventivně výchovné činnosti Policie ČR vybraného kraje

Na otázku, zda je v organizaci jmenován krajský koordinátor prevence kriminality, bylo odpovězeno kladně. Z rozhovoru vyplynulo, že se daná organizace zapojuje do vzdělávání žáků středních škol všeobecného i odborného zaměření v oblasti prevence kriminality. Zapojují se všichni preventisté vybraného kraje, kterými jsou tiskoví mluvčí jednotlivých regionů. Výše jmenovaní pravidelně navštěvují školská zařízení v rámci celého kraje. Formu předávání informací volí policisté a policistky dle věku posluchačů. Na základních, středních a vyšších odborných školách se jedná zejména o formu besed, které jsou tematicky přizpůsobeny požadavkům škol a aktuální situaci v nich. V případě žáků středních odborných škol bývá nejčastěji beseda věnována tématu trestní odpovědnost, prevence rizikového chování či prevence v dopravě.

Ze strany škol je o preventivní besedy velký zájem. Krajský koordinátor prevence Policie ČR vybraného kraje zmiňuje, že by pořádání preventivních programů a besed ocenila zřejmě každá škola v rámci kraje, ale vzhledem k personálnímu stavu předmětné organizace to není v současné době možné. Preventisté se snaží vyhovět co největšímu počtu požadavků ze stran škol.

Škola se do programu může určitým způsobem i zapojit. Obsah a forma besed je většinou domluvena předem na základě informací metodika školní prevence, který upozorní policisty na konkrétní problémy, které škola v rámci prevence řeší. Pedagog, který o téma požádal, může do programu či besedy zasáhnout dle předchozí dohody s přednášejícím preventistou.

Na otázku, zda jsou organizací pořádány soutěže v předemné tematice pro žáky středních škol, bylo odpovězeno, že v současné době takové soutěže připravovány nejsou. Jsou organizovány pouze pro žáky základních škol. Kladná byla ovšem odpověď na otázku zajišťování vzdělávání pedagogů v oblasti prevence kriminality. Dle požadavků škol preventisté vzdělávají pedagogy v oblasti prevence páchaní trestné činnosti. Nejčastěji se jedná o pořádání několika hodinových přednášek či besed. K těmto účelům jsou pedagogům předávány zpracované materiály v tištěné podobě a dále jsou informováni o webových stránkách policie.cz, kde mohou nalézt další preventivní informace. Každoročně je na vybraných středních školách kraje realizován projekt s názvem Ozbrojený útočník ve škole, který má za cíl připravit zejména pedagogy a zaměstnance školy na situaci ozbrojeného útočníka. Jedná se o teoretické přednášky a následný praktický nácvik.

Pro vzdělávání žáků škol je připravováno mnoho tištěných materiálů, které se týkají např. kyberšikany, šikany, nebezpečí užívání drog, prevence v dopravě apod. Jedná se o materiály, které jsou zpracovávány na celostátní úrovni a do jednotlivých krajů jsou preventistům distribuovány. Ti je pak předávají při besedách žákům škol. Moderním způsobem získání informací je samozřejmě využití materiálů umístěných na webových stránkách organizace.

Žádný vzdělávací program Policie ČR nemá udělenou akreditaci MŠMT.

Na vzdělávání žáků a pedagogů vybraného kraje se podílí policejní preventisté, tiskoví mluvčí, kteří působí na každém územním odboru kraje. Dále se na vzdělávání žáků a pedagogů mohou podílet i policisté, kteří nejsou prioritně zařazeni na místo policejních preventistů, protože policisté působí preventivně ze zákona. Dle vyjádření krajského koordinátora prevence je počet preventistů v kraji nedostatečný.

Preventivní působení PVČ není dáno žádným interním předpisem Krajského ředitelství Policie ČR, ale zabezpečení PVČ vychází z dokumentu Koncepce

prevence kriminality vybraného kraje. Zde je zakotveno, jakým způsobem bude prevence prováděna a kam bude směřovat její plnění.

Z hlediska finančního zabezpečení PVCČ na školách bylo dle názoru krajského preventisty shledáno, že je podpora dostatečná. Finance jsou čerpány jak z rozpočtu Krajského ředitelství Policie ČR vybraného kraje, tak z různých grantů či jsou využívány dary jiných subjektů.

Jednoznačným souhlasem vyjádřil krajský koordinátor prevence svůj názor na zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku na úrovni sekundárního vzdělávání všeobecného i odborného zaměření. Návrhy na zlepšení situace či aktuální potřeby jsou pak navýšení počtu preventistů a výše uvedený bod zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku ve školách.

9.2 Vyhodnocení řízených rozhovorů s preventisty oddělení a pracovišť Policie ČR vybraného regionu

První otázka z rozhovoru se týkala délky praxe respondentů na pozici preventisty územního odboru. Pouze jeden dotazovaný uvedl, že je na pozici preventisty méně než 10 let, pět dotazovaných odpovědělo, že jejich praxe je více než desetiletá, jeden příslušník vykonává pozici preventisty 21 let.

Tabulka č. 2: Délka praxe na pozici preventisty územního odboru

Délka praxe	Preventisté územních odborů	
Méně než 10 let	1	14,3 %
10 - 20 let	5	71,4 %
Více než 20 let	1	14,3 %
Celkem	7	100 %

zdroj: vlastní zpracování

Shodnou kladnou odpovědí všech respondentů byla reakce na absolvování kurzu, školení či jiného vzdělávání pro výkon pozice preventisty. Všichni absolvovali třítydenní specializační kurz pro tiskové mluvčí a preventisty. Tři dotazovaní uvedli ještě další možnosti vzdělávání např. Úvod do první pomoci šikanování, Rizikové chování, Primární protidrogová prevence, trestná činnost dětí a mládeže, Program

policejní prevence a řešení kybernetické kriminality, Trestně právní aspekty kyberšikany apod.

Třetí otázka rozhovoru byla zaměřena na vzdělávání žáků středních škol v oblasti prevence kriminality. Všechny sedm preventistů realizuje PVČ dle požadavků středních škol. Jedná se většinou o besedy s žáky nebo méně často praktické ukázky v rámci projektových dnů. Tematicky jsou aktivity zaměřeny zejména na problematiku zneužívání opiátů a psychotropních látek, trestně právní aspekty kyberšikany, šikanu, trestní činy páchané mladistvými a trestně právní odpovědnost mladistvých. Četnost besed na středních školách za poslední tři roky se na jednotlivých územních odborech liší. Pro přehlednější orientaci byla zpracována tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Četnost besed na středních školách za poslední tři roky

Četnost besed na středních školách za poslední tři roky	Počet územních odborů vybraného kraje	
Méně než 10	1	14,3 %
10 - 20	4	57,1 %
Více než 20	2	28,6 %
Celkem	7	100 %

zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce dotazovaných uvedlo, že na středních školách v posledních třech letech realizovali besedy v rozmezí mezi 10 – 20, jeden preventista uvedl počet méně než 10 a to z důvodu, že větší zájem o preventivní programy projevují základní školy. Četnost besed je dána také možnostmi jednotlivých územních odborů a počty středních škol na daném území. Dva územní odbory realizují přednášky či besedy na středních školách téměř každý týden.

Preventisté se shodli, že pokud dostanou zpětnou vazbu od posluchačů, je odezva na jejich preventivní program převážně kladná. Kladné hodnocení besed usuzují také sami z aktivity žáků při besedách a ze zájmu o přednášené téma. Preventivní programy určené pedagogům jsou ze strany ředitelů škol či pedagogů posuzovány také pozitivně. Dá se tak usuzovat z opakovaných žádostí o zopakování programu či jeho upravení dle aktuálního problému ve škole. Pedagogy nejčastěji zajímají témata z oblasti drog a kyberšikany. Pouze jeden respondent odpověděl, že programy pro

pedagogy prioritně nenabízí, ale v případě zájmu je uskuteční. Negativní zkušenosti, reakce z působení preventistů na středních školách jsou tedy záporné. Pouze jeden dotazovaný uvedl, že měl pocit „zbytečného úsilí“, když uskutečnil besedu na středním odborném učilišti.

Na otázku, zda se podle preventistů kriminální činnost na středních školách zlepšuje, zhoršuje nebo je dlouhodobě stálá, odpověděla většina dotazovaných, že je spíše stálá. Zhoršení kriminální činnosti pocítuje jeden respondent spíše na druhém stupni základních škol. S vývojem kyberprostoru se zvyšuje i kyberkriminalita, jak uvedl další preventista.

Zda je preventivní působení v oblasti kriminality na středních odborných školách dostatečné nedokázali zhodnotit tři respondenti. Další tři dotazovaní si myslí, že současný stav je dostatečný. Jeden preventista zastává názor, že je preventivní působení ze strany Policie ČR nedostatečné, neboť se prevenci věnuje pouze jeden příslušník územního odboru. Není tedy schopen vyhovět všem požadavkům škol a působit na žáky dlouhodobě, intenzivně a s určitou pravidelností. Jednorázová preventivní akce není dle názoru respondenta dostatečná. Preventisté také zmínili, že školy navštěvují i jiné zejména neziskové organizace, které šíří osvětu trestněprávního charakteru, ale o těchto aktivitách škol nemají preventisté žádný přehled.

Nejčastěji se dotazovaní ve školách setkávají s kyberkriminalitou, užíváním návykových látek, distribucí marihuany a alkoholu, krádežemi prostými a vloupáním apod. Opomíjení nějaké oblasti kriminální činnosti na školách je z pohledu čtyř respondentů způsobeno spíše školou. Preventisté se snaží reagovat na aktuální konkrétní problém ve škole, pokud jim ho škola sdělí. Některé školy mohou raději takové skutečnosti zamlčet z důvodu zachování prestiže a pověsti školy. V takovém případě poukázal dotazovaný konkrétně na drogovou problematiku. Zbývající tři preventisté odpověděli, že buď nevědí, nebo jim tato informace není známa.

Z řízených rozhovorů vyplynulo, že na vzdělávání žáků a pedagogů se podílí vždy jeden preventista územního odboru. Prevenci mohou provádět všichni policisté, jak obvodní, dopravní či kriminalisté nebo psovodi. Tito, ale musí prioritně vykonávat přímý výkon služby, proto se preventivně výchovné činnosti věnují jen zřídka. V případě konání rozsáhlejších preventivních akcí, se na vyžádání podílejí

i příslušníci jiných oddělení. V rámci policie vybraného kraje provádí prevenci přímo ze své pozice deset policistů. Na otázku, zda je počet preventistů zabývajících se prevencí dostatečný, většina dotazovaných nedokázala odpovědět, ať už z důvodu nejasného názoru nebo z pocitu, že jim tato otázka nepřísluší. Názorem jednoho respondenta je, že vzhledem k tomu, že policie není složka zaměřená pouze na prevenci, měly by se školy zaměřit na využívání jiných organizací zabývajících se předmětnou problematikou.

Zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku na středních odborných školách by uvítali čtyři dotazovaní. Dva dotazovaní nedokázali situaci posoudit a jeden preventista by spíše zapojil danou tematiku do stávajícího předmětu např. občanské výchovy.

9.3 Shrnutí řízených rozhovorů s preventisty oddělení a pracovišť Policie ČR vybraného regionu

Značný význam v rozvoji oblasti PVCČ u Policie ČR odráží délka praxe jednotlivých respondentů na pozici preventisty. Šest dotazovaných z celkového počtu sedmi uvedlo praxi delší než 10 let. Mnohaleté zkušenosti zlepšují orientaci v problematice, zkušenější pracovníci dokáží lépe odhadnout budoucí vývoj v dané oblasti a přizpůsobit tomu zaměření činností. Délka praxe kladně ovlivňuje také sebejisté vystupování zejména při besedách na středních odborných školách, kde už žáci prosazují své vlastní názory a zkušenosti. Důležitým faktem je také vzájemné předávání zkušeností mezi jednotlivými preventisty prostřednictvím každoročních instrukčně metodických zaměstnání.

Každý preventista Policie ČR vybraného kraje absolvoval specializační kurz, který byl zaměřen na práci tiskového mluvčího a práci policisty zařazeného v preventivních informačních skupinách. Preventisté mají dále možnost účastnit se různých vzdělávacích školení, kurzů České tiskové kanceláře při Karlově univerzitě či kurzů, které jsou připravovány Policejním prezidiem. Absolvování kurzů pomáhá k získávání nejnovějších aktuálních poznatků v dotčené problematice. S dalším vzděláváním souvisí i tematické zaměření besed realizované policisty ve školách, které je velice obsáhlé a preventista musí znát mnoho různorodých oblastí kriminality. Střední školy žádají přednášející o zaměření na témata, s kterými mají ve

škole závažný problém. Možnosti realizovat preventivní programy na středních školách se na jednotlivých územních odborech velice liší. Důvody nižšího počtu besed v regionu jsou např. nedostatečné personální zabezpečení, nízký zájem středních škol, zájem převážně ze strany základních škol či menší počet středních škol na určitém území. Bohužel řadu uvedených faktorů preventisté územních odborů nemohou ovlivnit.

Připravené preventivní programy pro žáky či pedagogy škol mají kladné hodnocení. O témata jeví obě skupiny velký zájem. Je tedy zřejmé, že preventisté odvádějí dobrou práci, jejich programy jsou zajímavé a přínosné. Ze strany pedagogů je největší zájem o besedy z oblasti drog a kyberšikany. Kyberšikana je novým problémem, na který musí učitel umět reagovat, nepodcenit ho, všimnout si změn v chování skupiny žáků i jedince. Preventisté proto cílí své preventivní programy na tyto novodobé problémy a aktuálně přizpůsobují i materiály, které používají.

Zhodnocení stavu ohledně zhoršování či zlepšování se situace související s kriminální činností na středních školách je pro preventisty těžké. Dle jejich odhadů se situace nezhoršuje, ale ani nezlepšuje, zvýšení kriminality vidí spíše na druhém stupni základních škol. Usuzují tak na základě spolupráce s kriminální policií a ze sledování statistik. Z výše uvedeného plyne, že se kriminalita přesouvá spíše na nižší ročníky směrem k žákům základních škol. Zvýšení podporuje i rizikové chování v kyberprostoru a posléze aktuální problém s kyberkriminalitou, ať už se jedná o kyberšikanu či další její podoby.

Preventivní působení policistů na úrovni sekundárního vzdělávání má určitý vliv na vnímání problematiky trestných činů a přestupků, žáci získávají větší přehled o právních aspektech. Jeden respondent se domnívá, že počet příslušníků Policie ČR, kteří se prevencí věnují, je malý a nemohou být tedy pokryty všechny požadavky škol. Situaci by zřejmě zlepšilo zvýšení personálního zabezpečení a větší systematičnost, návaznost, pravidelnost v provádění prevence. Dále je nutné navázání spolupráce s ostatními organizacemi se stejným záměrem a cílem.

Na územním odboru vykonává prevenci pouze jeden příslušník. Při organizování větších akcí je samozřejmě nutná pomoc dalších policistů z obvodních oddělení, kteří jsou vyžádáni a vykonávají PVC nad rámec své práce. Zda je tento počet preventistů,

kteří se podílejí na vzdělávání žáků a učitelů dostatečný, nebyla většina dotazovaných schopna odpovědět. Školy by měly ve vlastním zájmu více využívat nabídek dalších institucí a organizací zaměřených na prevenci. V poslední době se touto problematikou zabývá hodně nově vzniklých organizací.

V otázce zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku nepanuje mezi preventisty jednotný názor. Převážná většina dotazovaných se vyslovila spíše pro zavedení předmětu. Preventivní působení je velice důležité a potřeba systematicky opakovat jednotlivá témata. Informace by tak byly ucelené na jednom místě. Je samozřejmě na každé škole, zda do svých školních vzdělávacích programů zařadí předmětnou problematiku. Některé školy se bezpečnosti věnují již v současné době, dle jednoho respondenta se jedná zejména o školy se základním právním zaměřením.

10 NÁVRHY NA ZKVALITNĚNÍ PROVÁDĚNÍ PVČ POLICIE VE VYBRANÉM KRAJI

10.1 Zlepšení personálního zajištění v oblasti prevence kriminality

Vzhledem k současnému stavu zatížení oddělení tisku a prevence či jediného pracovníka skupiny tisku a prevence na územním odboru těmito dvěma agendami je ve výsledku negativně ovlivňována kvalita i kvantita obou činností. Preventivně informační pracoviště a územní odbory Policie ČR nedisponují pracovníkem specializovaným výhradně na prevenci kriminality. Nízký počet zaměstnanců působí jako překážka bránící rozvoji preventivně výchovné činnosti.

Navrhovanou možností je posílení lidských zdrojů a tím vytvoření podmínek pro kvalitní realizaci prevence kriminality na jednotlivých územních odborech. Navýšením počtu preventistů lze v budoucnu vyjít vstříc častým požadavkům škol o zařazení preventivních programů do vzdělávání žáků ve školách. Zlepšením personálního zabezpečení v oblasti prevence kriminality by bylo možné více se zabývat inovativním přístupem ve vzdělávání a zkvalitnit tak připravované preventivní projekty.

10.2 Vzdělávání pedagogických pracovníků

Seznámení pedagogických pracovníků s oblastí prevence kriminality probíhá v několika hodinových přednáškách spíše v teoretické rovině. Více prakticky zaměřeným projektem Policie ČR je projekt „Ozbrojený útočník ve škole“, při kterém si pedagogičtí pracovníci mohou v druhé části kurzu osvojit postupy chování při samotném útoku. Na propojení teoretické a praktické části oblasti prevence kriminality není ovšem zaměřen žádný z preventivních programů.

Velkým posunem ve vzdělávání učitelů ze strany Policie ČR by bylo získání akreditace MŠMT na vzdělávací kurz, který by byl zaměřen na problematiku prevence kriminality. Semináře se zaměřením na implementaci problematiky do výuky mohou být určeny pedagogům základních a středních škol. Akreditovaný program kurzu bych navrhol záměrně koncipovat tak, aby jeho náplň byla orientována zejména na praktické způsoby práce, jak daná témata předat žákům

a zároveň na formy začlenění témat z rámcových vzdělávacích programů do výuky. V obsahové náplni klást důraz zejména na představení dostupných pomůcek k výuce, praktických způsobů práce s nimi a předání osobních zkušeností policistů preventistů učitelům. Rozsah kurzu však musí zároveň umožnit zařazení také nejzákladnějších teoretických informací, které by mohli učitelé při výuce využít a čerpat z nich. Celková časová dotace kurzu by měla odpovídat sedmi vyučovacím hodinám. V programu by byl konkrétně zařazen úvod do dané tematiky, metody a formy implementace problematiky do pedagogické praxe, odkazy na příklady dobré praxe, novinky z oboru, aktuální trendy a hrozby.

10.3 Zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku

Zavedení samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku pro základní, střední a střední odborné školy je preventisty považováno za důležitý aspekt pro celkový rozvoj preventivně výchovné činnosti. Osnovy předmětu by zaručovaly přínosnou teoretickou přípravu žáků na nenadálé situace, rizikové chování, pravidla silničního provozu apod. Praktickou část předmětu by mohli vykonávat policejní preventisté. Problematika by tak byla ucelena a komplexně koordinována přímo školami. Pro Policii ČR by byl předmět příležitostí organizace a musela by nastat dostatečná příprava na tuto možnou změnu. Zjištění potřeb souvisejících s výukou a přesné zpracování programu předmětu by bylo možné realizovat prostřednictvím krajského koordinátora prevence Policie ČR. Je patrné, že by díky novému předmětu vznikla i nová potřeba věnovat se zavedení vzdělávání budoucích učitelů bezpečnostní tematiky přímo na pedagogických fakultách.

10.4 Zlepšení finančního zabezpečení problematiky

Ačkoli je finanční zabezpečení prevence vnímáno krajským koordinátorem prevence za uspokojivé, s větším množstvím financí rostou i možnosti. Nedostatečné finanční zajištění preventivních aktivit policie nepříznivě ovlivňuje úroveň prevence kriminality, její možnosti a rozvoj a znemožňuje dodržování zásad efektivní prevence – komplexnost, systematičnost a dlouhodobost. Vytvořením stabilního

finančního prostředí, dlouhodobým rozpracováním finančních plánů a využíváním možností vícezdrojového financování lze zajistit funkční systém zkvalitnění realizace prevence. V případě většího finančního zázemí by bylo možné posílit zaměření prevence na oblast tzv. prevence situační, která zůstává v současné době potlačena. Situační prevence kriminality pracuje na odstraňování příležitostí, podmínek a situací, které vedou pachatele k protiprávnímu jednání. Představuje realizaci různých organizačních, ekonomických i technických opatření.

10.5 Zavedení soutěže pro žáky středních škol

Policie vybraného regionu pořádá v rámci preventivně výchovné činnosti soutěže pro žáky základních škol. Pro žáky středních škol není pořádána žádná soutěž. Pohybově-vědomostní soutěže vhodně doplňují výuku a jejich výhodou je, že žáci získávají nebo si doplňují znalosti, dovednosti a praktické návyky. Získají základní orientaci v dané problematice a v budoucnu se pak umí správně zachovat v rizikových situacích, či umí pomoci někomu druhému. Soutěž by se proto měla skládat ze dvou částí, znalostní a praktické. V teoretické části plní soutěžící testy odborných znalostí z oblasti prevence kriminality, v druhé části prokazují své dovednosti prakticky. Cílem pořádání soutěží je, aby si účastníci zábavnou formou osvojili základní znalosti a dovednosti potřebné k zvládnutí hrozeb každodenního života. Vytvořením týmů poznají soutěžící lépe své spolužáky a v případě nějakého problému je pro ně lehčí oslovit nějakého spolužáka a kamaráda. Zajímavou formou soutěže, která zaujme hlavně mládež je soutěž pořádaná prostřednictvím sociální sítě facebook. Soutěž může využívat moderního způsobu komunikace se žáky a umožnit soutěžním kolektivům plnit jednotlivé disciplíny časově flexibilně. První kolo soutěže by probíhalo prostřednictvím facebooku a družstva by plnila různé úkoly, jež by měly vědomostní nebo teoretické zaměření. Druhé kolo by bylo zaměřeno na praktické procvičení získaných vědomostí.

ZÁVĚR

Bakalářská práce na téma „Preventivně výchovná činnost v oblasti kriminality mládeže na středních odborných školách ve vybraném regionu“ se zabývala zmapováním rozsahu a forem preventivních programů Policie ČR vybraného regionu. Zaměření práce se týkalo zejména provádění prevence kriminality na středních odborných školách. V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy, které se k problematice vztahují. Vymezen byl pojem preventivně výchovná činnost, rizikové chování a vybrané sociálně patologické jevy. Dále byl zpracován přehled právních předpisů, odborné literatury a nařízení, z jejichž základu vyplývá zaměření prevence kriminality Policie ČR. Ke komplexnímu ucelenému obrazu problematiky byla nastudována a zpracována statistika kriminality mladistvých. Teoretická část práce se opírala o poznatky získané na základě analýzy dostupných literárních zdrojů zabývajících se předmětným tématem a analýzy statistiky kriminality mladistvých.

V praktické části práce byly popsány specifické činnosti, které policie vybraného regionu zajišťuje k plnění úkolů v oblasti prevence kriminality. Bylo objasněno celkové pojetí zaměření policie na danou problematiku. Pro naplnění cíle práce bylo provedeno zhodnocení popisující projekty preventivně výchovné činnosti a pomoc školám, která je ze strany policie poskytována. Ke sběru dat byly aplikovány řízené rozhovory vedené s krajským koordinátorem prevence policie vybraného kraje a sedmi preventisty územních odborů. Následně bylo provedeno shrnutí výsledků řízených rozhovorů a jejich zhodnocení. Výstupem vyhodnocení výsledků byly v práci předloženy návrhy ke zkvalitnění provádění preventivně výchovné činnosti a navrženy vhodné přístupy k efektivnímu zabezpečení prevence v rámci organizace.

Z rozhovoru s krajským koordinátorem prevence vyplynulo, že krajský koordinátor sjednocuje postupy provádění prevence a metodicky řídí činnost preventistů územních odborů. Tito vytvářejí podmínky pro rozvoj dané problematiky v souladu s místními podmínkami a zvyklostmi. Dále z řízených rozhovorů vyplynul fakt, že počet preventistů, kteří se na prevenci podílí, je nedostatečný. Na územním odboru se PVČ zabývá pouze jeden příslušník. Takto nízký počet nedovoluje v praxi realizovat mnohé projekty či zajistit potřebnou účast na veřejných akcích. Nutným opatřením je zapojení příslušníků z ostatních oddělení a to nejen k personálnímu zajištění akcí, ale

především k účelnému využití zkušeností a informací o aktuálních změnách v jejich oblasti působení. V neposlední řadě je adekvátním řešením situace navýšení míst s náplní práce preventisty.

S úrovní prevence je úzce spojena i kvalitní výchova a vzdělávání žáků ve školách. Zavedením samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnost by měli žáci informace kompletně uceleny a učitelé by měli přehled, co se žáci z dané problematiky učí. Předěšlo by se tak roztržitosti tématiky do různých předmětů a ztrátě přehledu o souvislostech problematiky. Průřezové pojetí výuky v současné praxi je nekoncepční. Se zaměřením předmětu ve školních vzdělávacích programech by mohl školám pomoci krajský koordinátor prevence, který by navrhl konkrétní program. Se zavedením samostatného předmětu úzce souvisí i kvalitní příprava odborníků, tedy pedagogů.

Zavedením akreditovaného vzdělávacího kurzu MŠMT určeného pro vzdělávání pedagogů by bylo zajištěno vytvoření teoretického zázemí vzdělávání žáků v oblasti prevence kriminality. Nastavení kurzu musí reagovat na aktuální změny v dané problematice a nezbytné je dále aplikovat nově získané poznatky z praktické činnosti příslušníků. Do návrhů v této práci byl proto zapracován návrh kurzu určeného pro pedagogy s rozpracováním časového harmonogramu kurzu a jeho obsahové skladby. Zaměření kurzu by se mělo zabývat implementací problematiky do výuky středních škol, náplň kurzu by pak byla navržena tak, aby se orientovala zejména na praktické způsoby předání informací žákům.

Další pomocí pro školy je zrealizování pohybově – vědomostní soutěže pro žáky středních škol. Teoretický základ vědomostí je nutné vytvořit vzděláváním ve školách, ale praktická část soutěže může být zajištěna příslušníky policie, kteří mohou do dalšího doplnění vědomostí a dovedností žáků vnést vlastní příklady z praxe.

Důležitým faktorem k dalšímu rozvoji problematiky je také zajištění systémového financování. Důkazem, že je finanční zabezpečení nedostatečné, je chybějící realizace větších a nákladnějších projektů, spojených s koncepčním vzděláváním žáků ve školách. Z hlediska optimálního zajištění prevence kriminality navrhuji vytvořit stabilní systém financování dané oblasti.

Navrhovaná řešení jsou využitelná pro policii vybraného regionu, který může aplikovat poznatky při přípravě dalšího rozvoje prevence kriminality. Návrhy mohou být použity jako podklady při zpracování dlouhodobého plánu zaměření preventivně výchovné činnosti Policie ČR.

Policie plní úkoly v oblasti prevence v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy a interními akty řízení. Z informací získaných studiem odborné literatury a výsledků provedených řízenými rozhovory je patrné, že problematika prevence kriminality je poměrně novou záležitostí. Stále se vyvíjí systém koordinování problematiky a celkového pojetí. Zaměřením preventivně výchovné činnosti přizpůsobuje policie potřebám škol, reaguje na aktuální možná rizika a na potřeby stále se měnící společnosti, zejména dětí a mládeže.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČESKO. Zákon o předškolním, základním středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů*. 2004. č. 561, 190.

ČESKO. Zákon o Policii České republiky. In: *Sbírka zákonů*. 2008. č. 273, 91.

ČESKO. Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 2003. č. 218, 2.

DOLEJŠ, Martin a OREL Miroslav. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. s. 29. ISBN 978-80-244-5252-4.

JIHOČESKÝ KRAJ. *Koncepce prevence kriminality Jihočeského kraje na období 2018 – 2020*. Kraj-jihocesky.cz [online]. 2019 [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: https://www.kraj-jihocesky.cz/ku_file/167000/0.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 2. rozšířené a doplněné vydání Praha: SPN – Pedagogické nakladatelství, a.s. 2005. s. 864, ISBN 80-7235-272-5.

KOLÁŘ, Michal. *Odborník na řešení školní šikany a kyberšikany první úrovně*. Vyd. 1. Olomouc: Národní institut pro další vzdělávání, 2016. s. 7, 11, 12. ISBN 978-80-86956-93-0.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. s. 9, 29. ISBN 978-80-247-2310-5.

MINIMALIZACE ŠIKANY. *Odborné tiskoviny*. Minimalzacesikany.cz [online]. 2019 [cit. 2019-23-11]. Dostupné z: <http://www.minimalzacesikany.cz/ke-stazeni/odborne-tiskoviny>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*. *Mvcr.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-7]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality-v-ceske-republice-na-leta-2016-az-2020.aspx>.

MIOVSKÝ, Michal a kol. Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. s. 107, 108. ISBN 978-80-87258-89-7.

MSMT. Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže 2019 – 2027. *Msmt.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-24-7]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf.

MUNI. *Závislostní chování jako specifická forma sociálně patologických jevů*. *Is.muni.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-9-11]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/v4tyg/5._Zavislostni_chovani_jako_specificka_forma_socialne_patologicky_jevu.pdf.

NICM. Šikana – charakteristika. *Nicm.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-8-11]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/sikana-charakteristika>.

PEŠEK Roman, NEČESANÁ Kateřina, Prevence užívání tabáku, alkoholu a jiných drog u dospívajících. Vyd. 1. Písek: Arkáda – sociálně psychologické centrum, 2009, s. 75. ISBN 978-80-254-5971-3.

POLICIE ČR. *Jihočeský kraj podporuje větší bezpečnost ve školách*. *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-9]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/jihocesky-kraj-podporuje-vetsi-bezpecnost-ve-skolach.aspx>.

POLICIE ČR. *Národní protidrogová centrála SKPV PČR*. *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-9-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/narodni-protidrogova-centrala-skp-p-prevence-rady-rodicum.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

POLICIE ČR. *Popis projektu*. *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-9]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/popis-projektu.aspx?q=Y2hudW09MTY%3D>.

POLICIE ČR. *Rady Policie ČR a informace o prevenci*. *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-9]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/rady-policie-cr-a-informace-o-prevenci-143872.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2018. *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-26-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>.

POLICIE ČR. Víte co je Kyberšikana? *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-8-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vite-co-je-kybersikana.aspx>.

POLICIE ČR. *Zebra se za tebe nerozhledne*. *Policie.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-9]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zebra-se-za-tebe-nerozhledne-262841.aspx>.

PREVENCE A ŠKOLA. *Rizikové chování*. *Prevence-praha.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-23-7]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/rodi?showall=1>

ŘÍDÍM, PIJU NEALKO PIVO. *O projektu*. *RPNP.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-9]. Dostupné z: <https://www.rpnp.cz/o-projektu>.

SUPERIA. Co je to. *Superia.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-22-7]. Dostupné z: <http://cojeto.superia.cz/psychologie/vychova.php>.

ÚTOČNÍK JIHOČESKÝ KRAJ. *Klíčové aktivity projektu*. *Jihocesky-kraj.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-25-10]. Dostupné z: <https://utocnik.kraj-jihocesky.cz/?klicove-aktivity-projektu>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019 – 2027. *Vláda.cz* [online]. 2009 - 2019 [cit. 2019-25-7]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/strategie-a-plany/narodni-strategie-prevence-a-snizovani-skod-spojonych-se-zavislostnim-chovanim-2019_2027-173695/.

VZDĚLÁVACÍ SLUŽBY. Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. *Vzdelavacisluzby.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-9-11]. Dostupné z: <https://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy/2.2.pdf>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Schéma systému prevence kriminality v ČR

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Přehled kriminality mladistvých v období 1. 1. – 31. 12. 2018

Tabulka č. 2: Délka praxe na pozici preventisty územního odboru

Tabulka č. 3: Četnost besed na středních školách za poslední tři roky

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Vzor otázek řízeného rozhovoru s krajským koordinátorem prevence policie vybraného regionu

Příloha B: Vzor dotazníku řízeného rozhovoru s preventisty oddělení a pracovišť policie vybraného regionu

Příloha A: Vzor otázek řízeného rozhovoru s krajským koordinátorem prevence policie vybraného regionu

Pozice: oddělení tisku a prevence krajského ředitelství Policie ČR

Otázky:

1. Je ve vaší organizaci jmenován krajský koordinátor prevence kriminality?
2. Zapojuje se vaše organizace do vzdělávání žáků středních škol v oblasti prevence kriminality?
3. V případě, že ano, jakou formou se zapojuje (besedy, praktické ukázky...)?
4. V případě, že se zapojuje do vzdělávání žáků středních škol, na jakou trestní činnost je program zaměřen?
5. Jaký je zájem o program prevence ze strany škol?
6. Jakým způsobem se škola do programu zapojuje?
7. Pořádá vaše organizace soutěže v předemětné tematice pro žáky středních škol?
8. Zajišťuje vaše organizace vzdělávání pedagogů v oblasti prevence kriminality?
Pokud ano, jak vzdělávání probíhá?
9. Má vaše organizace materiály pro vzdělávání pedagogů?
Pokud ano, jaké?
10. Má vaše organizace materiály pro vzdělávání žáků?
Pokud ano, jaké?
11. Jsou materiály na podporu výuky umístěny na webových stránkách organizace?
Pokud ano, jaké?
12. Má vaše organizace na vzdělávací program udělenou akreditaci MŠMT?
Pokud ano, na jaký projekt?
13. Kolik zaměstnanců se podílí na vzdělávání žáků a pedagogů ve vybraném kraji?
14. Považujete tento počet za dostatečný?
15. Je zpracován interní pokyn Krajského ředitelství Policie ČR k zabezpečení PVČ?
Pokud ne, z jakého dokumentu vychází preventivní působení v kraji?
16. Poskytuje, dle Vašeho názoru, Krajské ředitelství Policie ČR dostatečnou finanční podporu k provádění PVČ na školách?
17. Využíváte finanční prostředky z grantů, darů jiných subjektů pro zajištění PVČ na školách?
18. Souhlasil/a byste se zavedením samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku na středních školách?
19. Co navrhuje ke zlepšení situace, nějaké aktuální potřeby?

Příloha B: Vzor dotazníku řízeného rozhovoru s preventisty oddělení a pracovišť policie vybraného regionu

Pozice: preventisté vybraných oddělení a pracovišť Policie ČR vybraného regionu

Otázky:

1. Jak dlouho pracujete na pozici preventisty?
2. Absolvoval jste pro výkon této pozice nějaký kurz, školení nebo další vzdělávání?
3. Zapojuje se vaše organizace do vzdělávání žáků středních škol v oblasti prevence kriminality formou besed nebo praktických ukázek?
Pokud ano, na jakou kriminální činnost je program zaměřen?
4. Kolikrát jste za poslední tři roky uskutečnil/a preventivní program na středních školách?
5. Jaká je odezva žáků na váš preventivní program?
6. Jaká je odezva ředitelů škol na váš preventivní program pro pedagogy?
7. Máte nějaké negativní zkušenosti, reakce z působení na středních školách?
Pokud ano, jaké?
8. Myslíte si, že se kriminální činnost na středních školách zlepšuje, zhoršuje nebo je dlouhodobě stálá?
9. Je, dle Vašeho názoru, preventivní působení v oblasti kriminality na středních odborných školách dostatečné?
Pokud, ne, jaké byste navrhl/a zlepšení?
10. Dokázal/a byste určit, s jakou kriminální činností se setkáváte ve školách nejčastěji?
11. Je, dle Vašeho názoru, nějaká oblast z kriminální činnosti na školách více opomíjena?
Pokud ano, jaká?
12. Kolik zaměstnanců se podílí na vzdělávání žáků a pedagogů ve Vašem obvodu působení?
13. Považuje tento počet za dostatečný?
14. Souhlasil/a byste se zavedením samostatného předmětu zaměřeného na bezpečnostní tematiku na středních odborných školách?